

Preliminarus vertimas

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA UAB „IMPAR“ prieš LIETUVĄ

(pareiškimo Nr. 13102/04)

SPRENDIMAS

STASBŪRAS

2010 m. sausio 5 d.

Byloje UAB Impar prieš Lietuvą,

Europos Žmogaus Teisių Teismo (antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai sudarytai iš:

pirmininkės Françoise Tulkens,
teisėjų, Vladimiro Zagrebelsky,
Danutės Jočienės,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria,
Kristina Pardalos

ir *skyriaus kanclerės* Sally Dollé,

po svarstymo uždarame posėdyje 2009 m. gruodžio 1 dieną,

skelbia pastarąją dieną priimtą šį sprendimą:

PROCESAS

1. Byla buvo pradėta Lietuvoje registruotai uždaramajai akcinei bendrovei “Impar” (“bendrovei pareiškėjai”) 2004 m. kovo 30 d. pateikus Teismui pareiškimą (Nr. 13102/04) prieš Lietuvos Respubliką pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (“Konvencijos”) 34 straipsnį.

2. Bendrovę pareiškėją atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas J. Gumbis. Lietuvos Respublikos Vyriausybę (“Vyriausybę”) atstovavo jos atstovė Elvyra Baltutytė.

3. 2009 m. sausio 20 d. Teismas nutarė perduoti pareiškimą Vyriausybei. Jis taip pat nusprendė nagrinėti pareiškimo priimtumo ir esmės klausimus kartu (29 straipsnio 3 dalis).

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

4. 1997 Vilniaus miesto valstybinė mokesčių inspekcija¹ tyrė bendrovės pareiškėjos apskaitos vedimą/buhalteriją. 1997 balandžio 21 d. buvo surašytas aktas, kuriame užfiksuoti tyrimo rezultatai.

5. Nuo 1997 balandžio 21 d. iki 1997 gegužės mokesčių inspekcija toliau tyrė bendrovės pareiškėjos apskaitos vedimą. 1997 gegužės 27 d. Vilniaus miesto valstybinė mokesčių inspekcija surašė 1997 m. balandžio

¹ Nuo 1999 m. Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija.

21 d. akto papildymą. Jame nurodoma, kad bendrovės apskaita vedama apgaulingai. Mokesčių inspekcija nubaudė bendrovę pareiškėją 4 044 643 litų dydžio bauda (apie 1 171 409 eurų), kuri atitiko 25% bendrovės metinių pajamų¹. Be to, teisėsaugos institucijos pradėjo baudžiamąjį procesą prieš bendrovės direktorių ir vyr. kasininę.

6. Bendrovė pareiškėja, atsisakydama mokėti baudą, 1997 m. rugsėjo 18 d. pradėjo teisminį procesą.

7. 1997 gruodžio 23 d. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas patenkino bendrovės pareiškėjos skundą. Vilniaus miesto valstybinė mokesčių inspekciją skundė šį sprendimą ir 1998 balandžio 10 d. Vilniaus apygardos teismas panaikino žemesniojo teismo sprendimą, grąžindamas bylą nagrinėti iš naujo. Teismas pastebėjo, kad reikia nustatyti papildomų įrodymų.

8. 1999 sausio 13 d. teisėsaugos institucijos, kurios tyrė bendrovės direktoriui ir vyr. kasininkei iškeltą baudžiamąją bylą, pavedė Revizijų departamentui atlikti bendrovėje dokumentinę reviziją.

9. 2000 gegužės 16 d. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas patenkino bendrovės pareiškėjos skundą. 2000 birželio 26 d. Vilniaus apygardos teismas paliko galioti žemesniojo teismo sprendimą. 2000 gruodžio 20 d. Aukščiausiasis Teismas panaikino žemesniųjų teismų sprendimus dėl to, kad ne visos bylai reikšmingos aplinkybės buvo nustatytos. Konkrečiai, žemesnieji teismai negavo pirmiau minėtos revizijos rezultatų, kurie buvo reikalingi vertinant mokesčių inspekcijos sprendimo skirti bendrovei baudą teisėtumo klausimą. Aukščiausiasis Teismas grąžino bylą nagrinėti iš naujo.

10. Kaip matyti iš 2001 m. gegužės 31 d. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismo posėdžio protokolo, bendrovės pareiškėjos atstovas prašė teismą sustabdyti bylos nagrinėjimą dėl laukiamų bendrovės dokumentinės revizijos rezultatų. Vilniaus miesto valstybinės mokesčių inspekcijos atstovas neprieštaravo šiam prašymui. Atsižvelgdamas į Aukščiausiojo Teismo atitinkamą nurodymą, Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas bylą sustabdė.

11. Revizijų departamentas, 2002 m. rugsėjo 6 d. pabaigęs dokumentinę reviziją, surašė aktą ir 2003 m. vasario 14 d. pateikė jį Vilniaus miesto 1 apylinkės teismui. 2003 m. vasario 17 d. tyrėjai informavo teismą, kad jie nutraukė bendrovės direktoriui ir vyr. kasininkei iškeltą baudžiamąją bylą.

12. 2003 m. kovo 6 d. teismas atnaujino sustabdytą procesą.

13. 2003 m. kovo 17 d. mokesčių inspekcija sumažino baudą iki 808 929 litų (apie 231 122 eurų arba 5% bendrovės metinių pajamų), atsižvelgdama į mokesčių [administravimo] įstatymo pakeitimus.

14. 2003 balandžio 14 d. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas atmetė bendrovės pareiškėjos skundą. Jis nustatė, kad žymi dalis bendrovės pareiškėjos apskaitos duomenų buvo pažeista ar jų nebuvo, ir kad finansinių

¹ Pagal tuo metu galiojusią Mokesčių administravimo įstatymo redakciją 25 % dydžio bauda buvo skaičiuojama nuo paskutinių 12 mėnesių apyvartos (*vert.past.*).

transakcijų įrašai buvo ištrinti iš jos duomenų bazių. Teismas priėjo išvados, kad mokesčių inspekcija buvo teisi paskirdama baudą. Teismas toliau pastebėjo, kad Revizijų departamento 2002 m. rugsėjo 6 d. dokumentinės revizijos aktas iš esmės buvo susijęs su kitais pažeidimais, t.y. dvigubos apskaitos vedimu, kuri nebuvo nagrinėjamo ginčo dalykas. Be to, dokumentinė revizija nebuvo atlikta visa apimtimi, nes ekspertai negavo visų reikalingų dokumentų. Todėl teismas savo argumentuose nesirėmė dokumentine revizija.

15. 2003 m. rugpjūčio 7 d. Vilniaus apygardos teismas paliko sprendimą galioti. Aukščiausiasis Teismas 2003 m. spalio 28 d. nutartimi atsisakė nagrinėti bendrovės pareiškėjos kasacinį skundą, argumentuodamas, kad jis nekelia svarbaus teisės [aiškinimo] klausimo.

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

16. Mokesčių administravimo įstatymas, taikytas 2003 m. kovo 17 d., numatė, kad bendrovė, kuri padarė piktybinį mokesčių įstatymo pažeidimą apgaulingai tvarkydama buhalterinę apskaitą, gali būti baudžiama 5% dydžio bauda, skaičiuojama nuo paskutinių 12 mėnesių pajamų (įstatymo 49 straipsnio 1 dalis ir 50 straipsnio 3 dalies 1 punktas).

17. Civilinio proceso kodekso, galiojusio iki 2003 m. sausio 1d., 180 straipsnis numatė, kad šalys gali pateikti bylą nagrinėjančiam teismui prašymus, o šis savo nutartimi gali juos patenkinti arba atmesti.

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMO

18. Bendrovė pareiškėja skundėsi, kad mokestinio ginčo nagrinėjimo trukmė neatitiko „įmanomai trumpiausio laiko“ reikalavimo, įtvirtinto Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, kuri numato:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> per įmanomai trumpiausią laiką <...> išnagrinėtų <...> teismas <...>.“

19. Vyriausybė ginčijo, kad 6 straipsnio 1 dalis netaikytinai šioje byloje, nes aptariamas procesas buvo susijęs su mokestiniu ginču. Kita vertus, ji teigė, kad bendrovė pareiškėja bent teoriškai turėjo vidaus teisinės gynybos priemonių savo skundui dėl ilgos mokestinio ginčo trukmės, tačiau jomis

nepasinaudojo. Galiausiai, atsižvelgdama į tai, kad procesas prasidėjo 1997 m. rugsėjo 18 d. ir baigėsi 2003 m. spalio 28 d., Vyriausybė tvirtino, kad proceso trukmė buvo pagrįsta, ypač todėl, kad tam tikras vilkinimas priskirtinas pačiai bendrovei pareiškėjai. Būtent, 2001 m. gegužės 31 d. Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas sustabdė bylos nagrinėjimą bendrovės pareiškėjos prašymu ir dėl tos priežasties bylinėjimasis dar užsitęsė daugiau kaip vienerius metus.

20. Bendrovė pareiškėja ginčijo šiuos teiginius.

A. Priimtinumai

21. Ši byla yra susijusi su mokestinio ginčo procesu, kuriame buvo nustatyta, jog bendrovė pareiškėja dėl apgaulingo buhalterinės apskaitos tvarkymo turi sumokėti 808 929 litų (apie 231 122 eurų) dydžio baudą. Teismas nuosekliai konstatuodavo, kad paprastai mokestiniai ginčai nepatenka į „civilinių teisių ir pareigų“ apimtį pagal Konvencijos 6 straipsnį, nepaisant turtinių pasekmių, kurias jie neišvengiamai sukelia mokesčių mokėtojui (žr. *Ferrazzini v. Italy* [GC], no. 44759/98, § 29, ECHR 2001-VII). Šios bylos faktai nesuteikia pagrindo iš naujo vertinti minėtą išvadą.

22. Vis dėlto, išnagrinėjęs šios bylos aplinkybes, Teismas daro išvadą, kad bendras teisės normų, numatančių baudas už piktybinius mokesčių teisės pažeidimus, pobūdis, kuris yra ir atgrasantis, ir baudžiantis, taip pat ir šių teisės normų griežtumas, yra pakankami, kad būtų įrodyta, jog Konvencijos 6 straipsnio požiūriu bendrovei pareiškėjai buvo pareikšti baudžiamos pobūdžio kaltinimai (žr. *Västberga Taxi Aktiebolag and Vulic v. Sweden*, no. 36985/97, §§ 76-82, 2002-07-23, ir *Jussila v. Finland* [GC], no. 73053/01, §§ 30-38, ECHR 2006-XIII). Vadinas, Vyriausybės argumentas, kad skundas yra *ratione materiae* nesuderinamas su Konvencija, turi būti atmestas.

23. Kas susiję su Vyriausybės teiginiu, kad bendrovė pareiškėja nepanaudojo turimų vidaus teisinės gynybos priemonių tam, kad žala dėl proceso trukmės būtų atitaisyta, Teismas primena savo praktiką bylose, t.y. kad 2004, kai šis pareiškimas buvo paduotas Teismui, tokios veiksmingos vidaus teisinės gynybos priemonės Lietuvoje nebuvo (žr., naujausias, *Norkūnas v. Lithuania*, no. 302/05, §§ 28-30, 2009-01-20; *Vorona and Voronov v. Lithuania*, no. 22906/04, §§ 23-25, 2009-07-07; *Naugžemys v. Lithuania*, no. 17997/04, §§ 27-29, 2009-07-16). Išnagrinėjęs visą jam pateiktą medžiagą, Teismas mano, kad Vyriausybė nepateikė faktų ar įtikinamų įrodymų, kurie priverstų Teismą priėti kitos išvados esant šioms aplinkybėms. Taigi Vyriausybės prieštaravimas turi būti atmestas.

24. Galiausiai, Teismas mano, kad šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalį. Teismas toliau pastebi, kad jis nėra

nepriimtinas kokiais nors kitais pagrindais. Todėl jis yra skelbiamas priimtinu.

B. Bylos esmė

25. Kas susiję su laikotarpiu, kuris turi būti vertinamas, Teismas pastebi, kad mokestinio ginčo procesas buvo pradėtas 1997 m. rugsėjo 18 d. ir pasibaigė 2003 m. spalio 28 d., kai Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį. Todėl procesas trijose teismų instancijose tęsėsi šešerius metus ir vieną mėnesį.

26. Teismas pakartoja, kad proceso trukmės pagrindumas turi būti vertinamas bylos aplinkybių kontekste ir atsižvelgiant į šiuos kriterijus: bylos sudėtingumą, pareiškėjo ir atitinkamų valstybės institucijų elgesį (žr. tarp daugelio kitų šaltinių *Pélissier and Sassi v. France* [GC], no. 25444/94, § 67, ECHR 1999-II).

27. Teismas atkreipia dėmesį į Vyriausybės prieštaravimą, kad pati bendrovė pareiškėja prašė Vilniaus miesto 1 apylinkės teismą sustabdyti bylos nagrinėjimą iki bus gauti bendrovės dokumentinės revizijos rezultatai. Vis dėlto Teismas pastebi, kad tai baigėsi dvejų metų delsimu laukiant dokumentinės revizijos akto, kuris galiausiai paaiškėjo esąs nereikalingas. Teismas mano, kad vidaus institucijos buvo iš dalies atsakingos už šį delsimą, atsižvelgiant į jiems tenkančią atsakomybę laiku išnagrinėti bylą.

28. Teismas, atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes ir ypač į bendrą proceso trukmę, daro išvadą, kad šioje byloje proceso trukmė buvo per ilgą ir neatitiko „trumpiausio laiko“ reikalavimo.

Atitinkamai buvo pažeista 6 straipsnio 1 dalis.

II. DĖL KITŲ KONVENCIJOS PAŽEIDIMŲ

29. Remdamasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, bendrovė pareiškėja taip pat skundėsi vidaus teismų šališkumu dėl to, kad jie neįvertino visų bylai reikšmingų aplinkybių ir klaidingai taikė vidaus teisę.

30. Šiuo atžvilgiu turi būti priminta, kad Teismo užduotis nėra pakeisti vidaus teismų atliktą faktų ir vidaus teisės vertinimą savuoju. Pagal bendrą taisyklę šie teismai turi vertinti turimus įrodymus. Teismo užduotis yra įsitikinti, ar procesas kaip visuma buvo teisingas (žr. tarp daugelio kitų šaltinių *García Ruiz v. Spain* [GC], no. 30544/96, §§ 28-29, ECHR 1999-I). Remdamasis bendrovės pareiškėjos pateikta medžiaga, Teismas pastebi, kad sprendžiant mokestinį ginčą, bendrovė pareiškėja, gindama savo interesus, galėjo pateikti visus reikiamus argumentus ir kad teismai nagrinėjo juos trijose instancijose. Vidaus teismų sprendimai neatrodo nepagrįsti ar šališki. Vadinas, ši pareiškimo dalis turi būti atmesta kaip aiškiai nepagrįsta pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

31. Pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį bendrovė pareiškėja taip pat skundėsi, kad dėl mokestinio ginčo proceso trukmės 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujas Civilinio proceso kodeksas, apribojęs pagrindus, remdamasis kuriais Aukščiausiasis Teismas priima nagrinėti kasacinį skundą. Pasak bendrovės pareiškėjos, jei procesas jos byloje nebūtų užvilktas, ji būtų turėjusi platesnį vidaus teisinės gynybos priemonių spektrą.

32. Šiuo aspektu Teismas pakartoja, kad nacionaliniai teismai turi spręsti vidaus teisės klausimus. Atsižvelgiant į tai, kad vien tik Aukščiausiasis Teismas yra kompetentingas spręsti dėl kasacijos pagrindų, Teismas nespėlios, ar Aukščiausiasis Teismas būtų priėmęs nagrinėti bendrovės pareiškėjos kasacinį skundą, jei ši būtų jį pateikusi dar galiojant senam Civilinio proceso kodeksui. Dar kartą – Teismo užduotis yra tik nustatyti, ar procesas kaip visuma buvo teisingas (žr., pavyzdžiui, *Kukkonen v. Finland* (no. 2), no. 47628/06, § 25, 2009-01-13). Atsižvelgiant į Teismo svarstymus, pateikiamus 30 punkte pirmiau, šis skundas taip pat turi būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

33. Galiausiai, remdamasi Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsniu bendrovė pareiškėja ginčijo, kad 808 929 litų (apie 231 122 eurų) dydžio bauda, kuria mokesčių inspekcija ją nubaudė, prilygo nuosavybės teisių pažeidimui.

34. Teismas primena, kad 1 Protokolo 1 straipsnis, susijęs su nuosavybės teisių apsauga, palieka valstybėms teisę priimti tokius įstatymus, kuriuos jos mano esant reikalinga tam, kad užtikrintų mokesčių mokėjimą (žr. *Ferrazzini*, cituotą anksčiau, § 29). Atitinkamai Teismas nurodė, kad Susitariančiosios Šalys turi būti laisvos įgalioti mokesčių administratorius skirti net ir dideles baudas (žr., *mutatis mutandis*, *Bendenoun v. France*, 24 February 1994, § 46, Series A no. 284). Nors bendrovei pareiškėjai skirta bauda gali būti laikoma didele, Teismui nebuvo pateikta jokių įtikinamų priežasčių, paaiškinančių, kodėl ji negali būti laikoma atitinkančia teisėtus pirmiau paminėtus valstybės interesus. Taigi šis skundas turi būti atmestas kaip aiškiai nepagrįstas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

III. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

35. Konvencijos 41 straipsnis numato:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

36. Bendrovė pareiškėja reikalavo 892 992 litų turtinei žalai ir 100 000 litų neturtinei žalai atlyginti.

37. Vyriausybė ginčijo šiuos reikalavimus kaip nepagrįstus ir per didelius.

38. Teismas nemato priežastinio ryšio tarp nustatyto pažeidimo ir tariamos turtinės žalos, todėl jis atmeta šį reikalavimą. Vis dėlto vadovaudamasis teisingumo pagrindais, jis priteisia bendrovei pareiškėjai 900 eurų neturtinei žalai atlyginti.

B. Kaštai ir išlaidos

39. Bendrovė pareiškėja reikalavo 1 000 litų kaštams ir išlaidoms, patirtiems vidaus teismuose, ir 5 000 litų tiems, kuriuos patyrė Teisme. Vis dėlto ji pastebėjo, kad negalėjo Teismui pateikti galutinio proceso pagal Konvenciją [*angl.*, Convention proceedings] metu patirtų išlaidų vertinimo, nes šis tebevyko.

40. Vyriausybė ginčijo šiuos reikalavimus dėl jų nepagrindimo jokiais dokumentais.

41. Nesant pagrindžiančių dokumentų, Teismas atmeta bendrovės pareiškėjos reikalavimą.

C. Palūkanos nevykdant įsipareigojimų

42. Teismas mano, kad palūkanos nevykdant įsipareigojimų turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant 3 procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENINGAI

1. *Paskelbia* bendrovės pareiškėjos skundą dėl per ilgos proceso trukmės priimtiniu, o likusią pareiškimo dalį – nepriimtina;
2. *Nusprendžia*, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis;
3. *Nusprendžia*
 - (a) kad atsakovė valstybė per tris mėnesius, kai šis sprendimas taps galutiniu pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi sumokėti bendrovei pareiškėjai 900 (devynis šimtus) eurų neturtinei žalai atlyginti bei bet kokį mokestį, kuris gali būti taikomas šiai sumai, kuri turi būti

konvertuojama į atsakovės valstybės valiutą pagal sprendimo įvykdymo dienos kursą;

(b) kad nuo minėto trijų mėnesių termino pasibaigimo iki sprendimo įvykdymo, nuo pirmiau minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos centrinio banko skolinimo normą, pridedant 3 procentus;

4. *Atmeta* kitus bendrovės pareiškėjos reikalavimus dėl teisingo atlyginimo.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2007 m. liepos 17 d. vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Sally Dollé
Kanclerė

Françoise Tulkens
Pirmininkė